

УДК 81'373.233

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.1-30>

СТРУКТУРНО-ГРАМАТИЧНА ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ПРИРОДА ЗАГОЛОВКІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ ПРО ВІЙНУ БОРИСА ГУМЕНЮКА

STRUCTURAL-GRAMMATICAL AND LEXICAL-SEMANTIC NATURE OF TITLES IN BORYS HUMENYUK'S FICTIONAL TEXTS ABOUT WAR

Вільчинська Т. П.,

orcid.org/0000-0003-4881-6132

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри української мови та славістики

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Вербовецька О. С.,

orcid.org/0000-0003-3142-364X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови та славістики

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Вільчинський О. К.,

orcid.org/0000-0001-8369-1962

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,

доцент кафедри журналістики

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Статтю присвячено актуальній проблемі – аналізу заголовків у художніх творах про війну відомого українського письменника Бориса Гуменюка, який сам був очевидцем описаних подій та зник безвісти у горнилі війни. Метою дослідження було охарактеризувати структурно-граматичну та лексико-семантичну природу заголовків. У ході аналізу знайшла підтвердження думка, що заголовки як номінативні одиниці виявляють двояку прагматичну сутність: виступають важливими елементами тексту і водночас самі є сконденсованим текстом, який розгортається у процесі сприймання і розуміння твору. Встановлено, що досліджені заголовки представлені такими синтаксичними моделями, як монолексемні (словоформи) та заголовки-словосполучення і заголовки-речення. Серед монолексемних домінують заголовки, експліковані іменниками, що пов'язано з тематичною спрямованістю творів та є особливістю індивідуального стилю письменника. Водночас більшу інформаційну наповненість демонструють заголовки, виражені словосполученнями і реченнями. У межах словосполучень переважають підрядні іменникові, а з-поміж речень – прості двоскладні й односкладні, нерідко неповної структури.

Характеристика лексико-семантичних особливостей заголовків у творчості Б. Гуменюка засвідчила реалізацію основних тенденцій розвитку лексичного складу української мови загалом, насамперед таких, як інтелектуалізація, інтернаціоналізація, автохтонізація та ін. Встановлено, що лексична наповненість сприяє формуванню діалогічності творів. З'ясовано, що переважають заголовкові комплекси з темпоральним і локативним значенням та відперсонімі і відпредметні заголовки. Було підтверджено також важливу роль мовної гри в заголовках, спрямованої на посилення авторського впливу на читача. Загалом, результати аналізу показали, що більшість заголовків фіксують на собі увагу читача, повною мірою виражають світовідчуття українського письменника – учасника бойових дій, патріота, воїна.

Ключові слова: заголовок, структурно-граматичні особливості, лексико-семантична природа, текст, Борис Гуменюк.

The article is devoted to a topical issue – the analysis of titles in works of fiction about war by the famous Ukrainian writer Boris Gumenyuk, who himself was an eyewitness to the events described and went missing in action during the war. The aim of the study was to characterize the structural-grammatical and lexical-semantic nature of the titles. The analysis confirmed the idea that titles, as nominative units, reveal a dual pragmatic essence: they are important elements of the text and at the same time are themselves condensed text that unfolds in the process of perceiving and understanding the work. It was established that the titles studied are represented by such syntactic models as monolexical (word forms) and expressed phrases and sentences. Among the monolexical titles, those explained by nouns dominate, which is related to the thematic focus of the works and is a feature of the writer's individual style. At the same time, titles consisting of phrases and sentences demonstrate greater informational content. Within phrases, subordinate nouns predominate, and among sentences, simple two-part and one-part sentences, often with an incomplete structure, predominate.

The characteristics of the lexical and semantic features of titles in B. Gumenyuk's works demonstrate the implementation of the main trends in the development of the lexical composition of the Ukrainian language in general, primarily such as intellectualization, internationalization, autochthonization, etc. It has been established that lexical richness contributes to the formation of the dialogical nature of works. It has been found that title complexes with temporal and locative meanings, as well as impersonal and non-object titles, prevail. The important role of language play in titles, aimed at strengthening the author's influence on the reader, has also been confirmed. In general, the results of the analysis showed that most titles capture the reader's attention and fully express the worldview of the Ukrainian writer – a combatant, patriot, and warrior.

Key words: title, structural and grammatical features, lexical and semantic nature, text, Boris Gumenyuk.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується активною переадресацією наукових зацікавлень від лінгвоцентризму до антропоцентризму, що дає змогу досліджувати номінацію як мовне вираження людського духу, культурних надбань народу. Важливу роль у номінативній системі відіграє заголовок. Він є знаком тексту, з якого розпочинається ознайомлення з твором. Саме він акцентує увагу на тому, про що йтиметься далі. І хоча заголовок виносять в окремий рядок, графічно виділяють, він, при всій своїй зовнішній самостійності, разом із текстом є елементом однієї структури, «покликаний встановити контакт із читачем, привернути його увагу, викликати зацікавленість до опублікованого тексту» [1, с. 216]. Заголовок є різновидом власної назви в художньому творі, що служить своєрідною тезою, яка визначається автором як найважливіше в текстовій структурі.

В останні десятиліття з'явилася низка праць, у яких науковці намагаються увиразнити зміст поняття «заголовок», виробити чіткі уявлення про його сутність, уточнити відомі класифікації заголовків тощо (А. Загнітко, Л. Грицюк, Ю. Кобиліна, Л. Павлюк, В. Самойленко, Л. Юлдашева, Л. Шевченко та ін.). Водночас констатуємо помітну строкатість теоретичного інструментарію для осягнення цього терміна, що зумовлено як його міждисциплінарним характером, так і різновекторністю студіювання в межах однієї галузі, а також динамічністю розвитку цього номінативного текстового елемента. Усе це визначає актуальність запропонованого дослідження, спричинену потребою подальшого ґрунтовного вивчення заголовків у творах сучасної української літератури з погляду їхньої структури, семантики, прагматики та ін., насамперед на матеріалі текстів про війну України проти Росії, що розпочалася ще в 2014 р. Цінність таких творів як психологічного розмислового документа епохи з роками лише зростатиме. Щоб зрозуміти тих, хто став на захист батьківщини, хто зруйнував наміри ворога, ці твори треба читати, вивчати, популяризувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичне вивчення заголовків репрезентоване в працях, де розглядають проблеми їхнього статусу, дефінування, класифікації тощо. Як словесний знак, що використовується для номінації художнього тексту, заголовок займає важливе місце в номінативному полі, та постає, на думку О. Рарицького, «самостійним компонентом твору, що дає змогу сприймати його як виразника певного художнього коду, який сконцентровує в собі семантичні ознаки авторської нарації і скеровує реципієнта до конкретного варіанту інтерпретації художнього твору, слугує своєрідним паролем для його розкодування» [2, с. 31].

Ю. Карпенко розглядав заголовок крізь призму його онімної природи, зауважуючи, що це власна назва, до того ж досить специфічна і навіть більше – це найголовніша власна назва художнього твору, центр його ономастичного простору [3].

М. Торчинський запропонував назви художніх творів кваліфікувати як белетристиконіми. На переконання дослідника, виокремлення різновидів заголовкових онімів на підставі належності до функціональних стилів сприяє їхньому логічному представленню. Враховуючи це, науковець пропонує розрізняти: прозоніми – назви прозових творів, поезоніми – назви поетичних творів і драмоніми – назви драматичних творів [4, с. 210].

Загалом у мовознавстві існують як різні назви для найменування творів (заголовок, титул, оглав, біблійонім), так і різні принципи їхньої систематизації. У запропонованій статті послуговуємося терміном «заголовок». Спираючись на визначення Л. Павлюк, яка тлумачить його як «елемент дискурсної структури, підпорядкований загальному задумові, програмі тесту, і ... є не лише індексом авторської позиції, а й вказівкою на місце індивідуального дискурс-твору в тематичному чи ідеологічному дискурс-полі» [5, с. 26], під заголовком розуміємо номінативну одиницю, що є знаком та актуалізатором концепту тексту, центром авторської моделі дійсності, орієнтиром для сприйняття тексту.

Зарахування заголовків до онімів відбувається на підставі виокремлення за допомогою них одиничних рефератів. Заголовок індивідуалізує текст, виокремлюючи його серед інших, та категоризує, визначаючи його місце в текстовій системі.

Щодо характеристики заголовкових комплексів, то частіше їх аналізують за структурними особливостями (заголовки-слова, заголовки-словосполучення і заголовки-речення), за граматичною природою (виражені іменниками, дієсловами, іншими частинами мови), за семантичними ознаками (відперсонімі, відзоолексемні, відфлоролексемні, відпредметні, заголовки-темпоралізатори і заголовки-локалізатори та ін.), за функцією (номінативні, інформаційні, апелятивні, графічно-видільні, оцінно-експресивні, рекламні, агітаційно-пропагандистські та ін.) тощо.

Зауважимо, що структурно-семантичні особливості заголовків пов'язані з реальними умовами комунікації, тому вони передбачають не тільки тематичний зв'язок із текстом, а й із читачем, та є важливою ланкою в налагодженні комунікації між адресатом й адресантом.

Отже, заголовок – це передусім структурно-семантична єдність із чітко фіксованою передтекстовою позицією. В аспекті семіотики – це знак, у комунікативному вимірі – початковий етап спілкування автора твору із читачем, у когнітивному плані – актуалізатор концепту тексту, у номінативній площині – власна назва, літературний онім.

Метою дослідження є лінгвістичний аналіз заголовків з погляду їх структурно-граматичної та лексико-семантичної природи в художніх творах відомого українського письменника Бориса Гуменюка про події російсько-української війни (2014–2015 рр.), активним учасником яких він був.

Матеріалом дослідження послужили поетичні та прозові тексти, уміщені в книзі «Блокпост». За словами автора короткої передмови В. Теремка, це книжка «про теперішність України», коли вся «країна стала блокпостом», коли в ній знайшлися чоловіки, які знали, що «без їхніх учинків країна впаде» [6, с. 6]. До таких належав і Б. Гуменюк. «Його тексти в ті дні найгарячіше читали. Над ними ридали... Про них усе частіше казали як про нове слово в літературі..., змусивши думати, що ця війна дала нам Бориса Гуменюка – ніхто не зміг так побачити її і сказати про неї, як він. Бо це можливо тільки на війні, а він там був. І не на екскурсії. Для цього потрібні ще певної структури громадянський темперамент, особистісний калібр, стиль життя і співмірна їм сила таланту. А це в ньому є [6, с. 5–6].

На жаль, на війні втрачаємо кращих. З 2022 р Б. Гуменюк вважається зниклим безвісти. Тож, запропоноване дослідження – одна із спроб досягнути пережите автором, який сам про себе сказав: «Жив і горів разом зі своєю країною...».

Виклад основного матеріалу. Питання структурної організації заголовків розкрито у працях О. Вільчинського, Л. Грицюк, О. Траченко та ін. Традиційно виділяють заголовок-слово, заголовок-словосполучення, заголовок-речення або ж акцентують увагу на синтаксичних моделях, представлених монолексемними (словоформи) та полілексемними назвами (словосполучення та речення).

Зазначимо, що досліджувані заголовки представлені повним спектром згаданих структурних моделей, причому будь-яка мовна одиниця, використана в заголовку, вважається номінативною. Як засвідчують результати дослідження, продуктивною моделлю є монолексемні іменникові заголовки, виражені здебільшого іменниками в називному відмінку, які за семантикою поділяємо на: відпредметні: *Подарунок* [6, с. 213], *Пастораль* [6, с. 245]; відфлоролексемні: *Соняхи* [6, с. 295], *Шовковиця* [6, с. 107]; відперсонімі: *З Маяковського* [6, с. 32], *За хлопців!* [6, с. 90], *Мальвіна* [6, с. 162]. У межах останніх привертають увагу заголовки, мотивовані псевдонімами: «*Кіндрат*», «*Лютик*» [6, с. 259] та виражені формою множини, як-от *Геополітики* [6, с. 207], *Десантники* [6, с. 255]. Виявлено також заголовки, що є назвами якостей, властивостей, наукових понять на зразок: *Мудрість* [6, с. 253], *Медитація* [6, с. 300]. До монолексемних належать і заголовки-власні назви, напр.: *Піски* [6, с. 167].

Меншою частотністю використання характеризуються заголовки, засвідчені іменниками в інших відмінкових формах: *Помсти!!!* [6, с. 72], нерідко з прийменниками, що реалізують в досліджуваних текстах здебільшого темпоральне значення: *Між обстрілами* [6, с. 274] або локальне: *На дорогу...* [6, с. 237].

Для номінації поезій автор часто використовує також дієслова. Саме такі заголовки найяскравіше демонструють предикативність та характеризуються яскраво вираженою спрямованістю на читача, напр.: *Довели...* [6, с. 65], *Воюйте!* [6, с. 205]. Зауважимо, що подібні заголовки можна кваліфікувати і як односкладні непоширені речення.

Рідше письменник послуговується іншими частинами мови, зокрема прислівниками: *По-одеськи* (с. 192) та числівниками 5.45 [6, с. 284].

У корпусі заголовків-словосполучень виокремлюємо лексичні та синтаксичні. Щодо перших, то вони представлені синтаксично нерозкладними словосполученнями, які зазвичай постають носіями фактуальної інформації, тому трапляються у художніх текстах рідко, як-от: *За Володимиром Висоцьким* (с. 23). Натомість набагато чисельнішу групу становлять заголовки, презентовані синтаксичними словосполученнями, передусім підрядними. Найпоширенішими в їхніх межах є прості іменникові словосполучення, засвідчені такими моделями – «прикметник в Н.в. + іменник в Н.в.»: *Воєнна логіка* [6, с. 252], *Альтернативне правосуддя* [6, с. 330]; «порядковий числівник в Н.в. + іменник в Н.в.»: *Перша леді* [6, с. 288], *Третій список* [6, с. 54]; «прикметниковий займенник в Н.в. + іменник в Н.в.»: *Мій вирок* [6, с. 24], *Своя правда* [6, с. 305], *Наш сценарій* [6, с. 296].

Нерідко іменникові словосполучення конструюються за генітивною моделлю «іменник в Н.в. + іменник в Р.в.»: *Майдан ілюзій* [6, с. 285], *Правила гри* [6, с. 284], *Точка замерзання* [6, с. 213].

Серед іменникових привертають увагу також словосполучення, де частини мови вжиті в різних непрямих відмінках, напр.: *На живу вагу* [6, с. 55], *Про совість* [6, с. 106], *Дзвінок із Широкиного* [6, с. 268].

Рідше трапляються числівникові прості словосполучення: *Дві проблеми* [6, с. 21], дієслівні (дієприкметникові): *Народжені для війни* [6, с. 228], прислівникові: *Далеко від передової* [6, с. 252].

Спостерігаються випадки використання складних або комбінованих словосполучень, утворених шляхом поширення простих словосполучень на зразок: *Комплекс українського чоловіка* [6, с. 141], *Під захистом дитячих долонь* [6, с. 171].

Поодинокими прикладами засвідчені сурядні словосполучення, як-от *Герої чи «терористи»* [6, с. 97]. Сурядний розділовий сполучник тут виступає засобом відображення основного конфлікту твору, виконуючи функцію взаємовиключення.

Моделі заголовків-речень представлені як непоширеними, так і поширеними, як двоскладними, так і односкладними структурами. Переважають прості двоскладні речення, що передбачає наявність у них дієслівного компонента в різних часових формах: *Ми мусимо битися* [6, с. 20], *Гільзи ще печуть* [6, с. 254], *Померла мама* [6, с. 335].

До заголовків-двоскладних речень належать і ті, що реалізують умовну модальність: *Улян сказав би так* [6, с. 297] або виражають заперечення: *Ні, я не пішов із війни* [6, с. 269].

Численною серед аналізованих заголовків є група односкладних речень, презентована такими різновидами, як: означено-особові: *І що скажеш* [6, с. 250], *Вирушаю близько двадцяти* [6, с. 186], неозначено-особові: *І там колись повстануть* [6, с. 100], безособові: *Всю планету від них нудить* [6, с. 71], *Де немає живих* [6, с. 303], *Так добре з мамою було* [6, с. 179]; інфінітивні: *Досить займатися онанізмом* [6, с. 30]; називні: *Піски. Ніч* [6, с. 212].

Л. Павлюк зазначає, що номінативно-дієслівна група служить основою для «складніших структурних моделей, які передбачають урізноманітнення інформаційних параметрів» [4, с. 29]. Такими поширювачами виступають у досліджуваних текстах як об'єктні елементи: *Краще куплю жетон* [6, с. 293], так й обставинні: *Ми не можемо жити разом* [6, с. 62], *Я вчора вмер* [6, с. 151].

Специфіку авторського стилю повною мірою визначають неповні двоскладні й односкладні речення, що належать до продуктивних моделей заголовків у творах Б. Гуменюка, пор.: *І діди – на фронт* [6, с. 99], *Сьогодні стрельнув зірку* [6, с. 180], *Завтра – новий рік* (с. 269), *Звичайний день у Пісках* [6, с. 233], *Спершу – війна* [6, с. 200].

Також письменник використовує як заголовки ускладнені речення. Найчастіше це синтаксичні одиниці зі звертаннями, напр.: *Пристрель мене, брате* [6, с. 287], *Що ти маєш на увазі командире?* [6, с. 169], *Благословення будь жінко* [6, с. 182] (у двох останніх випадках відсутній розділовий знак).

Незважаючи на те, що саме заголовки-складні речення, на думку вчених, найточніше передають сюжет твору, не лише відображаючи його ідею, а й передбачаючи уточнення інформації, таких заголовків в аналізованих текстах виявлено небагато: *І лиш тоді, як війна зайде в бліндаж...* [6, с. 307].

Зауважимо, що лаконічна, концентрована інформація про текст, експлікована в заголовку, потребує ретельного добору лексичного наповнення. На думку О. Стишова, демократизація всіх сфер суспільного життя виявляється в прагненні мовців до свободи вибору слова, до природного намагання оновити засоби вираження думки [7, с. 28]. Демократизація мови полягає в залученні елементів живого мовлення – розкутого, іронічного, оцінно маркованого, що повною мірою демонструють заголовки у Гуменюкових текстах, напр.: *Що ви там робите, «ізвергі»?* [6, с. 228] або *Невже ми такі ублюдки?..* [6, с. 19]. Бажанням подолати будь-які умовності пояснюємо використанням у заголовках елементів соціолектів та субстандартної мови.

Безперечно, що тематикою творів про війну, зумовлене використання в заголовках військової термінології, пов'язаної з розвитком бойових дій в Україні, насамперед лексеми *війна*. Це засвідчують численні заголовкові комплекси: *Така вона – війна* [6, с. 124], *Видовищ на війні вистачає* [6, с. 236], *Контузило. Війна. Буває* [6, с. 185], *Знову контузія* [6, с. 239] та ін. Водночас для посилення дієвості мовлення, відображення духовного світу письменник вживає у заголовках багато абстрактних іменників: *Про совість* [6, с. 106], *Заповіт* [6, с. 157]. Досліджувані тексти демонструють використання також книжних слів із різних терміносистем – наукової, технічної, політичної, що засвідчує тенденцію до інтелектуалізації мови: *Центуріони* [6, с. 163], *Опозиція...* [6, с. 302], *За демократію!* [6, с. 329].

Тенденція до глобалізації знайшла свій вияв у заголовках, виражених словами іншомовного походження як маніфестантами інтернаціоналізації лексичної системи, напр.: *Консильїум* [6, с. 189], *Медитація* [6, с. 300].

Прагнення до збереження національної ідентичності демонструють заголовки з діалектними лексичними одиницями на зразок: *Мандебурка* [6, с. 231] (діал. назва картоплі) або *І шо то сі коє?* [6, с. 326]. Тенденцію до автохтонізації засвідчує також використання розмовної лексики: *А ми завжди...* [6, с. 22] чи *Ета Адеса, Борічка* [6, с. 243].

Виявлено також заголовки, що включають аббревіатурами або утворені від них, напр.: *Батальйон «ОУН»* [6, с. 165], *ОУНівці* [6, с. 242].

Зазначимо, що на лексичному рівні посилення виразності заголовків досягають використанням різних тропів. У досліджуваних текстах це засвідчують епітети: *Колорадська смерть* [6, с. 74]; порівняння: *У рідному місті, як у ворожому тилу* [6, с. 198]; метафори та метонімії: *Яйця ми їм викруtimo* [6, с. 226], *Сім-сорок на кістах* [6, с. 321]; тавтологічні конструкції: *Микола – онук діда Миколи* [6, с. 67]; структури з повторами: *Я дуже, дуже, дуже розчарований* [6, с. 15]; інтертекст: *Герої піщаних кар'єрів* [6, с. 235]. Заголовки можуть втілювати змістові контрасти: *Осінь. Сонце. Смерть* [6, с. 176], реалізувати сакральний зміст: *Коли Бог хоче* [6, с. 27], актуалізувати оцінку: *Який у нас народ!* [6, с. 173].

Серед заголовків трапляються такі, що виражають один або декілька елементів змістової структури тексту. За цією ознакою їх поділяють на односпрямовані і комплексні [8, с. 103]. Перші співвідносяться, як правило, з одним елементом змістової структури. В аналізованих текстах їх більшість: *Сльоза* [6, с. 249], *Не те кіно* [6, с. 256], *І небу незатишно* [6, с. 278]. На відміну від односпрямованих, комплексні характеризуються вищим ступенем інформативності, актуалізуючи одночасно тему та аналітичну оцінку ситуації або якусь тезу та ілюстрацію. Здебільшого такі заголовки використовують у газетних текстах, прикладами у досліджуваних творах є такі: *Герої чи «терористи»* [6, с. 97] або *Вони знову зустрілися. На небесах* [6, с. 261]. Декілька елементів комплексної структури заголовків, на думку О. Вільчинського, виражає тоді, коли репрезентований ускладненою структурою, зокрема із звертанням [8, с. 104], як-от у Б. Гуменюка: *Чого ти плачеш, жінко?* [6, с. 264].

Декілька семантичних ситуацій заголовків може передавати і тоді, коли базується на багатозначності слова. Прикладом таких заголовків є *Хунта* [6, с. 242] як синонім у тексті до ОУНівці, борці за Україну.

Характеризуючи лексико-семантичні особливості заголовків, варто звернути увагу на явище мовної гри як один з улюблених семантико-стилістичних засобів в арсеналі письменника. До таких належать заголовки, доповнені графічними виділеннями, напр.: *Список длі-і-і-інний* [6, с. 301]; заголовки з ненормативними формами: *Кіна не буде* [6, с. 54]; ті, що утворені поєднанням слів із різних мов, сфер, як-от: *Фазенда «Лешого»* [6, с. 231]; гібридні назви на зразок *Жопозиція* [6, с. 12] та ін. Загалом, використання мовної гри в заголовках впливає на формування їх прагматизації, що сприяє реалізації запланованої автором інтенції тексту, актуалізації конотативних компонентів.

Як стверджує О. Вільчинський, усе це допомагає моделювати ситуацію діалогу із читачем [8, с. 96]. З одного боку, це властиве насамперед заголовкам, вираженим питальними та спонукальними реченнями, пор.: *Чому ви не б'єтесь?* [6, с. 37] і *Помсти!!!* [6, с. 72], а з іншого тим, що виражають авторську модальність, реалізуючи інтенції письменника, напр.: *Хтось дограється* [6, с. 208].

Висновки. Дослідивши твори Б. Гуменюка про війну, констатуємо, що автор майстерно використав у них різні за структурою і семантичним наповненням заголовки. У структурно-граматичному плані вони представлені монологічними утвореннями та заголовками-словосполученнями і заголовками-реченнями. Найпродуктивнішими у дослідженій творчості є заголовки, виражені підрядними простими іменниковими словосполученнями. Проте більш

інформативними все-таки вважаємо заголовки-речення, з-поміж яких домінують прості. Це засвідчує, що автор віддає перевагу лаконічним, але змістовно наповненим найменуванням. Цим пояснюємо і велику кількість заголовків, репрезентованих неповними, здебільшого еліптичними, реченнями.

Щодо семантики заголовків, то тут переважають заголовкові комплекси з темпоральним і локативним значенням та відперсонічні і відпредметні заголовки. Характеристика заголовків у творчості Б. Гуменюка підтвердила реалізацію основних тенденцій розвитку лексичного складу української мови, насамперед таких, як інтелектуалізація, інтернаціоналізація, автохтонізація та ін. Встановлено, що лексична наповненість сприяє формуванню діалогічності творів.

Було простежено також важливу роль мовної гри в заголовках, спрямованої на посилення авторського впливу на читача. Загалом, як показали результати аналізу, більшість розглянутих заголовків фіксують на собі увагу читача, повною мірою виражають світовідчуття українського письменника – учасника бойових дій, патріота, воїна.

Перспективи подібних досліджень вбачаємо в подальшому різновекторному ґрунтовному студіюванні заголовків у текстах різних стилів і жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Солодка Л.І. Лексико-семантичні особливості газетних заголовків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій. наук: спец. 10.01.01 «Українська література»; «Теорія літератури». Київ, 2008. 41 с.
2. Рарицький О. А. Художньо-документальна проза українських шістдесятників: жанрова специфіка і поетика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій». Київ, 2017. 19 с.
3. Карпенко Ю. О. Про назви творів Ліни Костенко. URL: <http://kulturnamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine41-4.pdf> (дата звернення: 21.07.2025).
4. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.
5. Павлюк Л. С. Текст і комунікація: Основи дискурсного аналізу. Львів: ПАІС, 2009. 76 с.
6. Гуменюк. Б. Блокпост: Вірші. Новели. Публіцистика. Київ: Академія, 2016. 336 с.
7. Стишов О. А. Основні тенденції розвитку лексичного складу української мови початку ХХІ століття. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 1. С. 406–415.
8. Вільчинський О.К. Преса Тернопільщини 1985–1991 років: структурно-змістовий аспект: монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. 160 с.

Дата надходження статті: 30.07.2025

Дата прийняття статті: 04.09.2025

Опубліковано: 16.10.2025